ՊԱՅՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համր 8 Մէճ.
» Գաւառաց » 10 Մէճ.
Վեցամսեայ Կ. Պոլսոյ » 4 Մէճ.
» Գաւառաց » 5 Մէճ.
Իւրաքանչիւր թերթի գին 60 փրկ.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ:

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ
Դուրս գացած լրագրաց ճանը ու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Կ. Պօլիս, Ջինիլի խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ցամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 22 ՅՈՒՆԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 1 յուլիս.

Սահմանադրական յանձնաժողովը Պ. Տը Պրօկլիի առաջարկութեանց քննութիւնը նորէն ձեռք պիտի առնու։

Զրոյց կայ թէ Շանպօրի կոմսն իր հաւատարիմներուն խորհուրդ կուտայ որ Մաք—Մահօնի եօթնամեայ իշխանութեան քուէ տան։

Վիէննա 1 յունիս.

Առողջապահական համաժողովին բացման առթիւ Անդրասի կոմսն ատենաբանութիւն մ'ըրաւ, որոյ մէջ յանուն կայսեր շնորհաւորեց այլ և այլ կառավարութեանց փոխանորդները։

Պ. Կամէրն համաժողովին նախագահ անուանեցաւ։

Տոկոսեաց կորոնները կորուելուն պատճառաւ բազում արժեթուղթ վաճառուեցաւ։ Երկաթուղեաց բաժիններն ալ երեսէ ինկած են։

Փարիզ 1 յուլիս.

Հանրապետականներէն զատ՝ ուրիշ ամեն կուսակցութիւնք դժգոհ են Մաք Մահօն մարաջախտին յայտարարութենէն։

Պեռլին 2 յուլիս.

Գերմանիոյ կայսրն ամսոյս 6ին կառթէյն պիտի երթայ և մինչեւ օգոստոս 16 հոն կենայ։

Լոնտրա 2 յուլիս.

Թայմզ լրագիրը Սան—Ֆրանչիսքօյէն հեռագիր մը կը հրատարակէ, որոյ մէջ կը ծանուցուի թէ ցորենի հունձքն այս տարի խիստ առատ է Քալիֆօրնիոյ մէջ։

Վաշինկթըն 1 յուլիս.

Կը հաւաստեն թէ կրանթ նախագահը Վիրժինիուս շոգենաւին գործին համար դրամական հատուցում պահանջեր է Սպանիայէն, ինչպէս որ Անգղիա ալ արդէն պահանջած էր նոյն գործին պատճառաւ։

Քորֆու 1 յուլիս.

Քաղաքիս պահապան զօրաց և ժողովրդեան մէջ երէկ ծագած կռուին մէջ ժողովուրդէն 25 հոգի վիրաւորեցան, որոց մէջ կան չորս Օսմ. հպատակ, երկու Աւստրիացի, մէկ ալ Իտալացի։ Քանի մ' ալ խանութ կողոպտուեցան։

Ընտրութիւնները կիրակի պիտի կատարուին, թէ և աւելի ծանր խռովութիւնք կ'սպասուին։

Լոնտրա 2 յուլիս.

Ածխահան գործաւորաց աշխատութենէ դադարումը կաւելնայ Անգղիոյ մէջ։

Փարիզ 2 յուլիս.

Սահմանադրական յանձնաժողովոյ ծրագրին հանրապետութեան նախագահի տիտղոսը կը պակսի, եօթնամեայ նախագահութիւնը Մաք—Մահօն մարաջախտին կը յանձնէ, որ երկու ժողովներով իշխանութիւն պիտի վարէ, և ժողովները լուծելու իշխանութիւն պիտի ունենայ։ Երբոր նախագահական աթոռը թափուր մնայ, ժողովները Մաք—Մահօն մարաջախտին յաջորդ մը պիտի անուանեն և պիտի կրնան սահմանադրութիւնը փոփոխել։ Առաջին ժողովարանին անդամոց կէսը հանրապետութեան նախագահէն պիտի ընտրուին, կէսն ալ ընդհանուր քուէարկութեամբ։

Վիէննա 2 յունիս.

Կը հաւաստեն թէ Գերմանիոյ կայսրն ամսոյս 14ին Իշլ դալով այցելութիւն պիտի տայ մեր կայսրուհւոյն։

Պօրսային մէջ շատ գործ չկայ, բայց գիները կըբռնուին։ Գլխաւորապէս Ռանթը կը փնտռուի. իսկ երկաթուղեաց բաժինները գնող շատ չկայ։

Քաղաքիս փոխառութեան վիճակահանութիւնը կատարուելով, առաջին վիճակը շահեցաւ 699 սէրիին 28 թիւը, և երկրորդը շահեցաւ 1361 սէրիին 22 թիւը։ Քրէտի Մօպիլիէի վիճակահանութեան մէջ ալ՝ առաջին վիճակը շահեցաւ 545 սէրիին 33 թիւը, երկրորդը շահեցաւ 2529 սէրիին 52 թիւը։

Փարիզ 3 յուլիս.

Պ. Բօլ Տը Քասանեաք անպարտ արձակուելով՝ Պօնաբարթեանք յաղթանակեցին։

Կը հաւաստեն թէ միապետականք Գաղղիոյ զօրաց գերագոյն հրամանատար մ'անուանելու առաջարկութիւն պիտի ընեն։

Թան լրագիրը՝ սահմանադրական յանձնաժողովէն ծնունդ առնող առժամանակեայ դիկտատորութեան մը հետեւանքն անիշխանութիւն կը գուշակէ մօտաւոր ապագայի մը մէջ։

Լոնտրա 3 յուլիս.

Երկու օր վիճաբանութենէ ետեւ Երեսփոխանաց ժողովը 61ի դէմ 458 ձայնով մերժեց Պ. Պիւթի առաջարկութիւնը, որ էր Իրլանտայի երեսփոխանական ժողովը վերահաստատել՝ մի միայն Իրլանտայի վերաբերեալ գործերն որոշելու համար։ Թէ՛ ազատական և թէ՛ պահպանողական գլուխներն՝ այս առաջարկութիւնը մերժելու մասին համամիտ էին։

Մատրիտ 3 յուլիս.

38000 Քարլոսեանք գումարուած են Էսթէլլայի շուրջը։

Միապետութեան վերահաստատութիւնը հաւանական կը համարուի։

Լոնտրա 3 յուլիս.

Օսմ.	Քօնս.	45 9/16
փոխ	1865	—
»	1869	52 3/8
»	1871	61 3/4
»	1872	78
Անգղ.	Քօնս.	92 3/4

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Արտաքին գործոց Մէքթուպճի վսեմ. Ալի Ֆուատ պէյ Ամէտճի անուանեցաւ փոխանակ վսեմ. Սատուլլահ պէյին, որ Տէֆթէրհանէի վերատեսուչ անուանեցաւ։

Վեհ. Սուլթանն՝ հինգշաբթի օրը Ապտուլլահեան Մեծ. եղբայրները կայսերական պալատը կոչել տալով, նախ իւր՝ և ապա իւր վեհազուն որդւոց լուսանկար կենդանագիրները հանել տուաւ զանազան դիրքով։

Վեհ. Սուլթանին Պաշ Եավէր Հալիլ պէյ հինգշաբթի օրը յատուկ պաշտօնով Աղեքսանդրիա գնաց։

Վեհ. Սուլթանն հրաման ըրաւ որ իր երրորդ որդի Մէհմէտ Շէվքէթ էֆէնտին ծովային պաշտօնի մէջ մըտնէ իբրև Միւլազիմ։

Այս հրամանն հինգշաբթի օրը կատարեցաւ 'ի ներկայութեան ծովային գործոց նախարար վսեմ. Գայսէրլի Ահմէտ փաշային։

Երկու իրիկունէ 'ի վեր մայրաքաղաքիս հիւսիսային հորիզոնին վըրայ գիսաւոր աստղ մ'երևիլ սկսած է Մեծ և փոքր Արջերու համաստեղութեանց մէջ տեղը, բայց տակաւին պարզ աչքով յստակ չտեսնուիր։

Գերմանիոյ նորընտիր դեսպան Պ. Տը Վէրթէր հինգշաբթի օրը Կ. Պօլիս եկաւ Աւստրիական Վիւլքան շոգենաւով, Բ. Դրան առաջին թարգման Միւնիր էֆէնտիի հետ, որ զայն դիմաւորելու գնացած էր 'ի Վառնա։

Շիրքէթի Խայրիէի գանձապահ ինքնասպան Խաչիկ էֆէնտիի հաշիւները քննելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովն իր քննութիւններն աւարտեց, առանց բնաւ բաց մը գտնելու սնտուկին հաշուոյն մէջ։

Յիշեալ յանձնաժողովն հիմա ուրիշ սնտուկ մը կը քննէ, որոյ բանալիներն Հիւսէյին էֆէնտիի քով են եղեր։

Ֆէնէրի դուրսը Պուլղարաց եկեղեցւոյն մօտ բնակեալ յոյն ընտանիքի մը 8—9 տարեկան որդին կիրակի օրէն 'ի վեր կորսուած ըլլալով, բազում խուզարկութենէ ետև՝ վերջապէս հինգշաբթի օրը խեղճ աղեկին դիակը գտնուեցաւ՝ մազերն ու լեզուն կտրած, և աչքին մէկը հանուած։

Այս սոսկալի բարբարոսութեան հեղինակները կը փնտռուին։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԵՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

21 յունիս. ուրբաթ		իրիկուն	50 30
22 յունիս. շաբաթ		առաւօտ	
		բացուեցաւ	50 24
		կէս օր	50 31

Կ. Պոլիս 21 յունիս,

Օսմ. Բանքի ժէնէրալի բաժինք	Անգղ. լիր.		6 3
« փոխանակութեան	»		4 12
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»		4.15
Քրէտի ժէնէրալ	»		8.10
Քրէտի Օսթրօ—Թիւրք			— —
Երկաթուղեաց հին		Ֆր.	107
« նոր			81
փոխ. 1863		»	313
» 1865	»	»	—
» 1869	»	»	264
« 1872	»	»	79
Թրամուէյ		Օսմ. լիր	5

ԸՆԹԱՑԻՔ ԴՐԱՄՈՑ
21 ՅՈՒՆԻՍ

Անգղ. լիռա	ղուրուշ	109.35
Նաբօլէօն ոսկի	»	87 30
Խամսեալ Ռուս	»	89 10
Գ. րոմից	»	51, 25
Հինգ Ֆրանք	»	—
Հինգնոց	»	104 30
Պզլիճ	»	125

ԱԶԳԱՅԻՆ

Երեսփոխանական ժողովն երէկ գումարեցաւ Ղալաթիոյ եկեղեցին ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք հօր և առժամանակեայ ատենապետութեամբ Մեծ. Ռուսինեան էֆէնտիի.

Ժամ 8ին քառորդ մնալով ատեան բացուեցաւ 'ի ներկայութեան 60ի չափ երեսփոխանաց, և Պատրիարքական հրաւիրագրին մէջ նշանակուած խնդրոց կարգն ընդունուելով՝ Դիւանի անդամոց ընտրութեան ձեռնարկուեցաւ։

Ատենապետ էֆէնտին՝ քուէարկութիւնը կատարուելէ առաջ, հրաժարեալ 17 երեսփոխանաց ցանկ մը ներկայացուց, որոց 6ը նամակով հրաժարական տուած էին, և մնացեալներն ալ երեք կամ՝ աւելի բացակայութեամբ։ Առաջիններէն ոմանց համար ըսուեցաւ թէ հրաժարականնին արդէն ժողովին ներկայացած է, բայց ընդունելու կամ չընդունելու որոշում չէ առացած։ Վերջիններուն համար ալ ըսուեցաւ թէ Ս. Պատրիարքին կողմէ վերջին հրաւէրն եղած չըլլալով, հրաժարեալ չեն կրնար համարուիլ։

Ժողովը բացակայից վերջին հրաւէր մ'ընելու գործը Ս. Պատրիարքին յանձնելով, նամակաւ հրաժարելոց համար ընելիք որոշումն ալ թողուց, և քուէարկութեան ձեռնարկելով՝ դիւանի անդամոց ընտրութիւնը կատարեց հետեւեալ կերպիւ.

Ատենապետ

Ա. վսեմ. Յարութիւն էֆ. Տատեան.
Բ. » Գրիգոր » Օտեան.
Գ. » Սարգիս » Աղաբէկեան։

Ատենադպիր

Ա. Ստեփան էֆէնտի Փափազեան.
Բ. Պօղոս » Պարնասեան.
Գ. Թադէոս » Թէրխանեան.

Դիւանին ընտրութիւնը կատարուելէ ետև՝ կրօնական ժողովոյ ընտրութեան գործէ առաջին քուէարկութիւնն ալ կատարելու ջանք եղաւ, բայց ժամը 10 անցած, և երեսփոխաններէն ոմանց ալ մեկնած ըլլալը պատճառ բռնուելով ետ ձըգուեցաւ, և ատեանը ժամ 11 ին քառորդ մնալով գոցուեցաւ։

Մայրաքաղաքիս Եկեղեցական դասն Ընդհ. ժողովէն պակսած երեք Եկեղեցական Երեսփոխանց ընտրութիւնն աւարտելով, հետեւեալ երեք եկեղեցականք առաւելագոյն քուէով երեսփոխան ընտրուեցան։

Արժ. Խորէն վարդապետ Կիւրօյեան
» Կարապետ » Սերոբէեան
» Տ. Մուքիաս քհնյ Մայր Եկեղեցւոյ

Տփխիսէն կուգրուեցին Հայ ստորագ-րութեամբ և մայիս 28 թուով մեզ ուղղուած Նամակ մը Ռուսիոյ վարժարանաց տեսչութեան նկատմամբ Կ. Պօլսոյ լրագրաց մէջ հրատարակուած խորհրդածութիւններն հերքելով, հաստատել կը ջանայ թէ Ռուսիոյ կառավարութեան ըրած տնօրէնութիւնը նոյն իսկ ժողովրդոց բարոյական և ուսումնական զարգացման և յառաջադիմութեան օգտին համար խորհուած է, և թէ Ռուսիոյ աէրութիւնը վարժարանաց տեսչութիւնն իւր վրայ առնլով՝ տեղական լեզուաց ուսումը չարգելուր վարժարանաց մէջ, այլ ըստ առաջնոյն պիտի շարունակեն. հետևաբար այս մասին ոմանց յայտնած կասկածն ու երկիւղը բոլորովին անհիմն կը համարի։

Արդ այ Նամակագիրը, որուն ով ըլլալը չենք գիտեր, կարծենք թէ պէտք չունէր իր անունը ծածկելու՝ քանի որ Ռուսիոյ կառավարութեան ըրած տնօրէնութիւնը ջատագովելու պաշտօնն ստանձնած է։ Ուստի կը ներէ մեզ կասկածիլ, թէ կա՛մ իր դատին արդարութեան վստահ չըլլընելով չէ ուզեր իր անունը յայտնել, կա՛մ պաշտօնական անձ մ'ըլլալով իր անունը ծածկելու պարտաւորուած է։

Ինչ որ ալ է, քանի որ Կ. Պօլսոյ ազգային վարչութիւնը վեհ. կաթողիկոսին գրելով նորա պաշտօնական տեղեկութեանց կ'սպասէ, չենք ուզեր արժան եղածէն աւելի կարևորութիւն ընծայել մանաւոր և անստորագիր նամակաց, որք միմեանց խօսքերը կըջրեն, և փոխանակ խնդրոյն վրայ որոշ և լուսաւոր գաղափար մը տալու, միտքերն առաւել կը շփոթեն։

Տփխիսի Մշակ շաբաթաթերթը՝ լրագրոյս 1526 և 27 թիւերուն մէջ Տփխիսի Մեզու Հայաստանի շաբաթաթերթին խմբագիր Ցարգոյ Պ. Սիմէօնեանցի Նամակին հրատարակման վրայ սրտմտելով, Նամակագրին վրայ բաւական մաղձ և թոյն թափելէ ետև, մեր վրայ ալ յարձակած է նոյն դառնութեամբ, թէ ինչո՞ւ կարևորութիւն տուեր և հրատարակեր ենք այն Նամակը՝ որ ամեն «լոգիկայից զուրկ դատողութիւններ և կատաղի զրպարտանքներ» ըրած է եղեր 'ի պատասխանի անունը ծածկող Պ. Շանթածնի Նամակին, որ նոյնպէս Մասիսի մէջ հրատարակուած էր։

Զարմացանք Մշակի յարգոյ խմբագրին այս ատրեճան զայրացման վրայ, և չկրցինք հասկնալ թէ անանուն Նամակի մը դէմ իւրքստորագրութիւնը յայտնի դնող և ճակատաբաց հասարակաց կարծեաց առենին ներկայացող պաշտօնակցի մը պատասխանագիրն հրատարակելնիս՝ Լոգիկայի (գաղղ. Լօժիք, Հայ. տըրամաբանութիւն) ո՞ր օրինօք կը դատապարտէ, և թէ՝ ինչպէս կը պահանջէ մեզմէ անանուն Նամակի մը խօսքերուն առաւել արժէք տալ՝ քան իր ստորագրութիւնն յայտնի դնող խմբագրի մը Նամակին։

Մշակի յարգոյ խմբագիրը, ցաւելով կըսենք, սաստիկ «ամեն լոգիկայից զուրկ դատողութիւն» ընելու դժբաղդութեան մէջ ինկած է մեր մասին, և իր պահանջումը, թող ներէ մեզ ըսել, խիստ անհեթեթ է։

Հեռաւոր երկրի մը մէջ անցած անցից և իրողութեանց վրայ, որք մեզ անծանօթ են, անանուն Նամակի մը գրածներն իբրև անսուտ պատգամ ընդունիլ, և անոր դէմ յայտնի ստորագրութեամբ մանաւանդ խմբագրի մը կողմէ գրուած պատասխան մը մերժել և չընդունիլ, բացարձակ անիրաւութիւն է, կոյր և անհեթեթ կողմնակցութիւն մ'է, զոր իր պաշտօնին պարտականութիւնը ճանչող և արդարութիւնը յարգող լրագիր մը չկրնար երբէք ընդունիլ, ո՞ւր կը մնայ պահանջել։

Մշակի յարգոյ խմբագիրը՝ մեր այս անկողմնակալ վարմունքն իբրև կողմնակցութիւն ցոյց տալու համար, յարգոյ Պ. Սիմէօնեանցի Նամակին ներքև մեր գրած ծանօթութիւնները փաստ կը բանէ։

Մե՛ք՝ այն ծանօթութիւններով ինչպէս որ ընթերցողք կրնան դատել՝ խնդրոյն միջամտած չենք, այլ Կ. Պօլսոյ Ջօյիլեան խմբակին մէկ ճշգրիտ նկարագիրը տեսնելնիս նշանակած ենք, նկարագիր մը, որ կրնայ Տփխիսի համար սխալ ըլլալ, բայց Պօլսոյ Ջօյիլեանց համար ճիշդ էր։

Մշակին յարգոյ խմբագիրն ուրիշ անիրաւ պահանջում մ'ալ կընէ՝ Մըշակի և Մեղուի մէջ ծագած անպատիւ վիճաբանութեանց վրայ 'ի նպաստ իւր դատաստան սպասելով մեզմէ, այնպիսի խնդրոց և իրաց համար, որք մեզ անծանօթ են, և որոց մէջ արդարութիւնը հեռուէն որոշել խիստ դժուարին է, եթէ ոչ անհընար։

Կը յուսանք որ Մշակի յարգոյ խմբագիրն իր անիրաւութիւնը ճանչնալով կուղղէ իր սխալը, և մանաւանդ աւելի քաղաքավարութեամբ կը վարուի մեզ հետ, որ զինքը կը յարգենք և կուզենք յարգել՝ իբրև ազգային յառաջդիմութեան փոխմ դատին նուիրեալ տաղանդաւոր պաշտօնակից մը։

Սոտախոս Թերթն իր հինգշաբթի աւուր թուոյն մէջ Ադթամարայ խաչատուր Սրբազանի 500 լիրայի խնդրոյն առթիւ մեզի դէմ խել մը բաջաղանք հրատարակելով, իր զրպարտութեանց ուժ տալու համար խոշոր սուտ մը կը գրէ ըսելով թէ Պատրիարքարանը ցիշեալ 500 լիրային համար Թաքրիր գրեր է առ Բ.Դուռն։

Այսպիսի Թաքրիր մը Ջօյիլեան հարցուկին խելապատակէն դուրս գոյութիւն չունի. ուզողը կրնայ ըստուգել Պատրիարքարանի արձանագրութիւններէն։

Նոյն ստախօս Թերթն իր երեկուան թուոյն մէջ ալ կըսէ թէ Պատրիարքական փոխանորդ հայրը մորաքեռ Թոռանը հետ պսակուելու հըրաման տուեր է մէկուն։ Հետաքըրքիր ըլլալով իմացանք որ այս ալ ուրիշ հրատարակած սուտերուն կարգէն է։ Պսակուողներն երկու քրոջ Թոռներ են, որք արդէն ապօրինաւորութեամբ կը կենակցին եղեր 'ի դայթակղութիւն հասարակաց։

Այս խնդրոյն վրայ Օրագրոյ ըրած անհեթեթ խորհրդածութեանց մէջ՝ պոռնիկ համարուած կինը՞ թողող և ուրիշ կնոջ մը հետ պսակուող փաստաբանի մը խօսքը կայ, որուն իբրև պատուաւոր անձ վկայական տալ չէր հաճեր Պատրիարքական փոխանորդըն՝ այս դէպքը լաւ ըլլալով և պըսակող քահանային ով ըլլալն իմանալ ուզելով։ Ինքզինք Եկեղեցւոյ օրինաց նախանձախնդիր ձևացընող Օրագրոյ խմբագիրն, սակս յիշած անձն՝ կըմոռնայ նաև յիշել որ այդ փաստաբանին ապօրինաւոր կինն իր (Օրագրոյ խմբագրին) մօրաքեռ դուստրն է եղեր։

Ցաւելին ինչե՛ր պիտի լսենք։

1874 յունիս 20 Նոր գիւղ

... Էֆէնտի.

Ցառաջիկայ կիւրակէնս որ է Ցունիս 23, Նոր գիւղիս Սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցւոյ տնօրէնութիւնն ըլլալով, Գերապատիւ Խրիմեան Սրբազան Հայրն հրաւիրեալ է Ս. Անձաց պատարագ մատուցանել. Ուստի 'ի գիտութիւն բարեպաշտ Ազգայնոց կը խնդրեմ յայտարարել ներկայս պատուական լրագրոյդ մի-

---

ՀԱՏՈՒԱԾՔ
ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Քաղեալ ի Ֆէթիւհ Էլ Պիւլտան (Գիրք աշխարհակալութեանց) անուն պատմութենէ Ապուլ Ահասան Ահմէտ իպնի, որդւոյ Եահեայի, որդւոյ Ճապէրի, մականուանելոյ Էլ Պելածօրի.

(Շար. տես թիւ 1545)

Նմանապէս Արրանի ուրիշ նահանգներն ալ նուաճելով Պէլասճան կոչուած ցեղին բուրդերը խոլամութեան հրաւիրեց։ Բայց ոմանք պատերազմելան իրեն դէմ, և յաղթուելով, ոմանք գլխահարկ վճարել յանձն առին, ոմանք ալ ողորմութիւն տալու հաճեցան, բայց այս վերջիններուն թիւը քիչ էր։

Պէրտաայի բնակիչներէն շատերու վկայութեան նայելով, Շէմքուր (45) քաղաքը հին է։ Սէլման զօրք ղրկեց որ զայն նուաճեն։ Շէմքուր նուաճուելէ ետև՝ քաղաքին բազմամարդութիւնը շարունակեց մինչև որ Սավէրաւիէներն (46) աւերեցին։

Սավէրաւիէները փոքր ժողովուրդ մ'են, որք Նաֆ-յիսի որդի Նեզիա ոստիկանին Հայաստանէն մեկնած միջոցին երևան ելան, և այս պատճառաւ Հայաստանի գործերը շփոթեցան և աւերանքն աւելցան։

Ցետոյ քաղաքը նորոգուեցաւ Պօղա ոստիկանէն, որ Մութաւիմ Պիլլահ ամիրապետին ընկերն էր Հիճրէթի 240 թուին (փրկչ. 854—855) և նոյն ալ Հայաստանի Ատրպատականի և Շիմշաթի կառավարիչն էր։ Պօղա՝ քաղաքը շինելու համար խազար դաղթականներ դրաւ հոն, որք խոլամութեան կրօնքն ընդունած էին. նմանապէս Պէրտաայի վաճառականներ բնակեցուց հոն, և այն ժամանակէն յիշեալ քաղաքը Մութէվէքքէլիէ կոչուեցաւ։

Ցետոյ Սէլման այն կողմը քալեց, ուր Արաքսէս գետը Կուր գետին կըխառնուի Պէրտիճէն (47) անդին, և Կուր գետն անցնելով Գապալա քաղաքը նուաճեց, Շէքքէնի և Գամիպէրանի (48) իշխանաց հետ հաշտութիւն կնքեց հարկ ստանալու պայմանաւ։ Խայզանի բնակիչները, Շիրվանի թագաւորն և լերանց ուրիշ թագաւորներն, ինչպէս նաև Մասքաթի, Շապիրանի և Պապ քաղաքին բնակիչներն հաշտութիւն կնքեցին անոր հետ. բայց յետոյ իրենց դռները գոցեցին անոր դէմ. Խաղանն ալ Պուլղարաց գետին ետևէն անոր վըրայ յարձակեցաւ, և Սէլման 4000 խոլամաց հետ սպաննուեցաւ։ Կոտորածին ժամանակ խոլամներն Աստուծոյ փառաբանութիւն կերգէին։ Սէլման՝ Թուֆայի առաջին դատաւորն էր։ Թառասուն օր դատարանը կընստէր, բայց դատ վարող չկար որ մտիկ ընէր։ Ուրիշներ այս բանը Խօժէր խաթթապի համար կը պատմեն։ Իպն Ճումանէ Պահէլի՝ այսպէս կըսէ Սէլմանի և Միւսլիմեան Գօթայիպայի համար։

«Երկու գերեզման ունինք, մէկը Պուլղարիոյ «մէջ, միւսը Ջինաստանի. երկու չիրիմ, ո՜վ ըն-«թերցող։ Ջինաստանի չիրիմն իր բնակչին աշխար-«հակալութիւնները կը նշանակէ. միւսն ալ անձրե-«ւի կաթիլներէն կըթրջի։»

Սէլման՝ Պուլղարաց վրայ արշաւած ժամանակ՝ ընկերակից ունէր Անսարիէ Թասալի որդին Թարցա, որ անոր մահուան լուրն Օսման ամիրապետին բերաւ։

Իսկ Հապիպ, իր երկրակալութիւններն աւարտելէ ետև տեղեկագիր մը գրեց Օսման ամիրապետին։ Այս տեղեկագիրը Սէլմանի մահուան դուժին հետ հասաւ։ Ամիրապետը դիտաւորութիւն ունէր Հապիպն ընդհանուր Հայաստանի կառավարիչ անուանել. բայց յետոյ որոշեց Սիրիոյ և Միջագետաց սահմանագլուխները ղրկել զայն կրօնական պատերազմ ընելու, իսկ Հայաստանի սահմանագլխոց կառավարիչ կամ ոստիկան անուանեց Հու Եէման Ապսիի որդին Հուծէյֆէ, և ղրկեց 'ի Պէրտաա. միանգամայն Պէրտաայի և Թալիքալայի մէջ տեղի բոլոր երկիրներուն կառավարիչ անուանեց մինչև 'ի Խայզան։

Ուստի Հապիպի հրամանեցաւ որ ետ դառնայ և իր տեղն իբրև յաջորդ դնէ Ջօֆար Ապսիի որդի Խալէ, որ իր քով կը գտնուէր։ Ցետոյ Հապիպ Սիրիա դարձաւ և Ցունաց հետ պատերազմելով մինչև Հիմս հասաւ։ Մօավիա ամիրապետը Դամասկոս կանչեց զայն, ուր մեռաւ Հիճրէթի 42 թուականին (փրկչ. 662) 'ի հասակի 35 ամաց։ Մօավիա՝ Հապիպն Օսման ամիրապետին օգնութեան ղրկած էր երբոր այս վերջինը պաշարուեր էր։ Բայց Հապիպ Վատի Էլ Թօրա հասած ժամանակ՝

(45) Շէմքուր, Գանձակէն 10 մղոն և Տփխիսէն 43 մղոն հեռաւորութեամբ քաղաք մ'է։

(46) «Գիրք Կլիմայից» կոչուած Արաբերէն աշխարհագրութիւնը, զոր Ապու խոհազ Էլ Իսթախրի արաբ հեղինակը գրած է տասներորդ դարուն մէջ, և 1839 ին Կօթայի մէջ տպուած և 1845ին ալ իմ ձեռօքս Գերմաներէնի թարգմանուած է, հետևեալ հատուածը կը պարունակէ (Արաբ բնագրին 83 և թարգմանութեան 90 երեսին մէջ).

«Պէրտաայէն և Շէմքուրէն անդին Հայ ժողովուրդ մը կայ Սիվէրտիէ անունով, որք անդորդ, սրիկայ և աւազակ մարդիկ են։»

Նոյն գրքին մէկ ուրիշ բնագրին մէջ, որ 1870ին Պ. Գուչէի ձեռօք տպուած է, այս հատուածը չկայ։ Ես կը կասկածիմ որ Սիավէրտիէ անուան ներքև Մովսէս Խորենացւոյն յիշած Սևորդիները ծածկուած ըլլան։

(47) Միրասէս իբն Խիթիլա աշխարհագրական բառագիրքին նայելով, Պէրտիճ Կուր գետէն չըջապատեալ քաղաք մ'է Պէրտաայէն 14 փարսախ հեռու։

(48) Գամիպէրան անունն արդէն յիշուած է Հայաստանի աշխարհակալութեանց գլխոյն սկիզբը։ Թէ՛ այն և թէ՛ ներկայ պարբերութիւններէն կը հասկցուի որ Գամիպէրան գաւառը Կուր գետին և Կովկասի հարաւային գաւառներին մէջ տեղը պէտք է փնտռել։ Այն անունը կամ ասոր նման անուն մը կը գտնենք հայկական սեպաձև արձանագրութեանց մէջ, ուր Հավարիս որդի Գուրիսի կը պատմէ թէ Պէրտաա քաղաքը նուաճելէ ետև Խամրիթներուն երկիրն ալ աւազակեց ու նուաճեց։

Ջոցաւ: Թերեւս ըլլան ցանկացողներ սոյն հոգեւոր հանդիսին ներկայ գտնուելու:

Մնամք ամենայն յարգանօք
'ի Գլխոյ Թաղական Խորհրդոյ

Ատենադպիր — փոխ Ատենապետ
Սիմոն Ց. Գարադաշեան — Պետրոս Ա. Ն. Մխաքեան

1874 յունիս 19 Սամաթիա

... Էֆէնտի.

Սանուց ընկերութեան Բ. հրաւէրը Ձեր պատուական լրագրին թանկագին էջերուն մէջ ընդունելով՝ զմեզ յանհունս պատուած ըլլալնուդ մեր խորին երախտագիտութիւնը յայտնելով՝ հետեւեալ ազդին հրատարակութեան շնորհը կը խնդրեմ: Կ. Ց. ՔԵՐԷՍՏԷՃԵԱՆ

ԱԶԴ

ԱՌ ԱՆԴԱՄՍ ՍԱՆՈՒՑ ԸՆԿ. ՍԱՄԱԹԻՈՅ

Ս. Սանուց ընկերութեան Յունիս 4ի ընդհ. ժողովոյն մէջ ըստ առաջարկութեան դիւանի ընտրութիւնք յունիս 22 կիրակի օրուան ձգուած՝ և միայն առ. ժամանակեայ մասնաժողով մի կազմուած էր. ուստի թէ՝ մասնաժողովոյ պայմանաժամը լրացած՝ և թէ՝ առ ժամանակեայ պաշտօնէութեան մը հիմնական գործոց ձեռնարկելու ամբաւականութիւնը յայտնի ըլլալով, կը հրաւիրեմ ըն. բոլոր Մեծայարգ անդամները՝ յառաջիկայ կիրակէ, Յունիս 22, եկեղեցւոյ աւարտման միջոցին 'ի Սահակեան վարժարան հրամայել Ա. ընտրութիւնները կատարելու և Բ. մի քանի կենսական խնդրոց վերայ խորհրդակցելու: Նաև անդամակցիլ ուզողը կրնայ նոյն օրը ստորագրուիլ:

Մնամ խորին յարգանօք
Կ. Ց. ՔԵՐԷՍՏԷՃԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԱՆԻ ՈՃՈՎ

Երկասիրեաց Թովմաս Էֆէնտի Թէրզեան

Եւրոպական վարժարանաց մէջ քանի մը տարիէ 'ի վեր ընդհանուր ընդունելութիւն գտած է այս նոր ոճով քերականութիւնն օտար լեզուաց ուսումը մեծապէս դիւրացնելուն պատճառաւ:

Ամեն Հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի: Գին կէս արծաթ մէճիտ:

Ա. ՏԸՊԷՅԻ
ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՔ ԾԱԾԿԵԼՈՑ
կամ
Գաղտնաբեկան Բաշխման Գիտութեանց որ 'ի նախնի ժամանակաց հետէ մինչև ցայսօր.
Թարգմանեաց Ն. Ձիվանեան

ՏԵՏՐ Բ.

Բովանդակութիւն.— Մոգական, հրաշագործական եւ ըղձական արուեստք. Գաղտնիք, Խորհուրդք, Կոչումն ոգւոց, Երեւմունք, Սրբազան եւ Ժողովրդական ուրուատեսիլք. Մեքենագիտութիւն, Թունաւորութիւն, Հրաբուեստ, Կախարդութիւն, Գիշերաժողով վհկաց, Վհուկք, Դիւասէրք, Բժժանք, Ցուլութք, Մոգական օծումն, Ջղասարսռք, Փիլիսոփայական քար, Մագնիսականութիւն, Ելեքտրականութիւն եւայլն եւայլն:

Տետր առ տետր պիտի հրատարակուի. Գին մէն մի տետրին 40 փարայ:

Կը ծախուի Գավաֆեան եւ Ֆրէնկեան գրատուններն 'ի Կ. Պօլիս եւս եւ Մալթէասեանի Պարագան կամրջին գլուխը, եւ ամեն Հայ գրավաճառաց քով:

Ա. Տըպէյի սոյն հետաքրքրաշարժ գործն ամբողջ թարգմանուած ըլլալով, միւս տետրերն եւս հետըզհետէ անյապաղ պիտի հրատարակուին:

ԻԼԱՆ

Պէօյիւքտէրէտէ Մէզար պուրնու նամ մահալտէ պուլունան կազինօնըն պաղճէսինէ մասրաֆընը քէնտի թէսվիյէ իտէրէք պիր թէաթրօ ինշա իտուպ մէզքիւր կազինօ իլէ պէրապէր պուլունմաք վէ եավըրըը թէաթրօեու իլթամի միւտտէթը իլթիճարինտէ վէ եախօտ միւտտէթի իլթիճարի պիթմէզտէն էվվէլ էկէր քէնտիսի իլթիճարինտէն ֆէրաղէթ իտէրսէ օլ վագըթտա հէյէթի իլէ միրիյէ թէրք իթմէք իւզերէ պէհէր սէնէմէյի 70 ատէտ եիւզլիւք Օսմանլը ալթունընա օլարաք տօքսան սէնէսի քեանունի էվվէլինտէն իթիպարէն օն սէնէ միւտտէթլէ իլթիճարինէ թալիպ զուհուր իտտուպ, մահը հալը րումինին եիրմի ալթընճը չէարշէմպիհ կիւնիւ պիլ միւզայէտէ գարարը գաթիի վէրիլէճէքլինտէն մէզքիւր կազինօ իլէ թէաթրօ ինշա իթմէք իսթին պաղչէսինին իլթիճարինէ տաիկեր թալիպ օլատուր հալտէ եէվմի մէզքիւրտէ Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի: Պապը Սէրասքէրի

20 Հազիրան 1874

Պէշի տէրիխի սիահ սախթիեան ատէտ 3500 պէհէր ատէտի 27 ղրուշ:

Սիահ քարամն մէշինի ատէտ 2000 պէհէր ատէտի 13 ղրուշ 20 փարայ:

Պէեազ մէշին ատէտ 3000 պէհէր ատէտի 6 ղրուշ 10 փարա:

Ասաքիրի Շահանէ Սէրաճխանէ անպարընա լուզումի օլուպ միւնաքասայէ գօնըլան պալատէ մուրադդամ իւչ գալէմ սախթիեան իլէ մէշինին ֆիեաթը միւրագգամլէրի իլէ թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ, հազիրանը րումինին եիրմի պէշինճի սալը կիւնիւ գարարը գաթիի իճրա օլունաճաղընտան, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի:

20 Հազիրան 1874 Պապը Սէրասքէրի

Լահմ գօնթրաթօսընըն տօքսան սէնէսի հազիրանընտան իթիպարէն թէճէտտիւտ իթմէսի ճիհէթլէ սէնէյի մէրգումէ մալը իպթիտասընտան մայիս նիհայէթինէ դատար թէվզի գըլընան լահմըն հիսսալը պաշդաճա րույէթ օլունաճաղը ճիհէթլէ էլէրինտէ թայինաթը լահմիյէ փուսուլալը օլանլարըն լահմընը սէնէյի մէրգումէ թէմմուզընըն օն պէշինէ դատար այնէն վէ եախօտ պէտէլէն միւթէահհիտի թարաֆընտան ախզ իթմէլէրի լազըմ կէլէճէյի վէ թարիխի մէզքիւրտէն սօնրա հէր քիմին էլինտէն մայիս նիհայէթինէ դատար օլան լահմ փուսուլալը պուլունուր իսէ դապուլ օլունմայըպ պաթթալ հագգընտա պատըլանաճաղը մա'լում օլմագ իւզրէ իլանը քէյֆիյէթէ իպթիտար օլունուր:

19 Հազիրան 1874 Պապը Սէրասքէրի

Սէրայի հիւմայունըն պազը խատէմէսի իչին Ասաքիրի Շահանէ էլպիսէ անպարընտա իմալ օլունմաքտա պուլունան էլպիսէտէն 2000 թագըմ դատար էլպիսէնին գաթիյէ վէ խըտաթիյէ իւճրէթլէրի միւնաքասայէ գօնըլարաք ֆիեաթը մալիւմէլէրի իլէ թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ, իշպու հազիրանը րումինին եիրմի պէշինճի սալը կիւնիւ գարարը գաթիի վէրիլէճէքլինտէն գաթըա իմալինէ թալիպ օլան թէրզիլէրին եէվմի մէզքիւրտէ Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի. Պապը Սէրասքէրի

20 Հազիրան 1874

Ասաքիրի Շահանէ հայվանաթը իչին լուզումի օլուպ միւնագասայէ գօնըլան 30000 գանթար սամանըն պէհէր գանթարը 15 ղրուշա օլարաք թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, հազիրանըն րումինին իքինճի ճումա իրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիի իճրա օլունաճաղընտան, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի:

18 Հազիրան 1874 Պապը Սէրասքէրի

Ասաքիրի Շահանէ հայվանաթը իչին միւպայէա օլունաճաղը իլան օլունան 30000 գանթար սամանըն 50000 գանթար օլաճաղը վէ հինի թէսլիմինտէ աքճէսի փէշին իթա օլունաճաղը ճիհէթլէ իլանը քէյֆիյէթ օլունմուշ տըր:

19 Հազիրան 1874 Պապը Սէրասքէրի

Օսմանին սպանման լուրն առնըլով ետ դարձաւ:

Օսման Ամիրապետը՝ Շաւպայի որդի Մօզայիրան՝ Ատրպատականի և Հայաստանի ոստիկան անուանած էր. յետոյ զայն պաշտօնէ ձգելով՝ Բէպիայի որդի Բաւիմը Հայաստանի ոստիկան անուանեց: Ուրիշներ կըսեն թէ Մօաւիայի Ամր որդին անուանեց. ուրիշներ ալ կըսեն թէ Գիլապեան ցեղէն մարդ մը կարգեց Մօզայիրայի անուանումէն 15 տարի ետքը: Յետոյ եւ Օքպայի անուն մէկը ոստիկան անուանեց այն երկրին: Անկէ ետև Ապութալիպի որդի Ալի (49) ամիրապետը՝ Քայիսի որդի Էշաթը Հայաստանի և Ատրպատականի ոստիկան անուանեց: Անկէ ետև Մօավիա (50) ամիրապետը՝ Հաթիմի որդի Ապտուլլահը կարգեց, և ասոր մեռնելէն ետքն ալ Ապտիւլ Ազիզ եղբայրը:

Ապտիւլ Ազիզ Տէպլիլ բերդերն ու քաղաքը նորոգեց և մզկիթն ալ մեծցուց: Նմանապէս Նէշէվա և Պէրտաա քաղաքները նորոգեց ու ամրացուց: Ասոնցմէ զատ Պէյլաքանի շէնքերն ալ նորոգեց: Այս ամեն քաղաքներն ալ աւերակ դարձած էին այն ժամանակ: Ուրիշներ կըսեն թէ Պէրտաայի շէնքերը Մերվանի որդի Մուհամմէտ ոստիկանը նորոգեց՝ Մերվանի որդի Ապտիւլ Մէլիքի (51) ամիրապետութեան օրով: Վաքէտի այսպէս կըսէ. «Ապտիւլ Մէլիք նորոգել տուաւ Պէրտաա քաղաքը Նուման Պահէլիի որդի Հաթիմի կամ անոր որդւոյն ձեռօք:»

Ապտիւլ Մէլիք՝ Վէլիտի որդի Օսմանը Հայաստանի ոստիկան անուանեց:

Ջիւպէյիրի որդի Ապտուլլահի (52) ամիրապետութեան օրով Հայաստան ապստամբեցաւ՝ իր նախարարաց դրդութեամբը. բայց Մերվանի որդի Մուհամմէտ ոստիկանն անոնց յաղթելով, զոմանս սպաննեց, զոմանս գերի բռնեց, և երկիրը նուաճելով, ըսել տուաւ որ մնացողներուն թէ հասարակ զինուորներու թոշակէն բարձր թոշակ իրենց վճարելու միտք ունէր: Ասոր վրայ հայերը Խիլաթի նահանգին եկեղեցիները գումարուելով դռները գոցեցին անոր դէմ: Բայց Մուհամմէտ զանոնք պաշարելով ապստամբները բռնեց: Այս արշաւանաց մէջ էր որ Նաէխի որդի Եէզիտի մայրը Սիատճաններէն բռնուեցաւ, որ Խիլաթի նախարարին դուստրն էր (53):

Ապտիւլ Մէլիքի որդի Սիւլէյման ամիրապետը (54) Ամիրայեան Ատիի որդի Ատին Հայաստանի ոստիկան անուանեց: Ասոր հայրը՝ Ամիրայեան Ատի՝ այն մարդոցմէ մին էր, որք Ալի ամիրապետը թողլով Ռաքքայի անձնատուր եղան:

Ապտիւլ Ազիզի որդի Էօմէր Բ ամիրապետը(55) հաստատեց զԱտի Հայաստանի ոստիկանութեան պաշտօնին մէջ: Պէլաքանի գետը մինչև այսօր այս ոստիկանին անուամբ Ատի կը կոչուի: Ուրիշներ ալ կըսեն թէ Էօմէր Բի անուանած ոստիկանն Ատի չէր, այլ Նումանի որդի Հաթիմն էր. բայց այս ծանօթութիւնը ճիշդ չէ:

Ապտիւլ Մէլիքի որդի Եէզիտ Բ ամիրապետը(56)՝ Խաֆար Պէհրանիի որդի Մըլաքը Հայաստանի ոստիկան անուանեց. յետոյ զայն ետ կանչելով, Ամր Եըլթայի որդի Հարիթը կարգեց: Այս վերջինը պատերազմ բրաւ Լէկզաց հետ և Համամտանի (57) նահանգը նուաճեց: Յետոյ Ապտուլլահ Հէքէմիի որդի Ճէրրահ՝ Հայաստանի ոստիկան ըլլալով Պէրտաա գնաց: Ջափուց կշռոց տարբերութեանց վըրայ խօսք ըլլալով իրեն, իրաւանց և արդարութեան համեմատ կարգադրեց այս գործը, և նոր չափեր ու կշիռներ սահմանեց, որք իր անունով Ճէրրահի կոչուեցան, և մինչև այսօր Հայաստանի բնակիչները զանոնք կը գործածեն: Ճէրրահ Կուր և Սամուր գետերն անցնելով Խազարաց երկիրն արշաւեց, և մեծ ջարդ տուաւ անոնց: Յետոյ Համզինի բնակչաց հետ պատերազմեցաւ, և հաշտութիւն ընելով՝ Խայզանի գաւառը փոխադրեց զանոնք և երկու գիւղ տուաւ բնակութեան: Յետոյ Նիւմիդի բնակչաց վրայ երթալով գերիներ բռնեց ու ետ դարձաւ: Յետոյ Ջէքէնի երկիրը գընաց, և իր բանակը Պէրտաայի և Պէյլաքանի ձմեռոցները ղրկեց:

Խազարք՝ Արաքսէս գետն անցնելով Հայաստան արշաւեցին, բայց Ճէրրահ անոնց դէմ ելնելով կռուեցաւ Վարդանայ(58) դաշտին մէջ, և Խազարք Էրտէպիլի շրջակաները քաշուեցան: Սակայն Ճէրրահ՝ Հայաստանի սահմանագլխէն չորս փարսախ հեռու անոնց ետևէն հասնելով, երեք օր կռուեցաւ և ինքն ու զօրքերը մարտիրոսական մահուամբ մեռան: Այս պատճառաւ այն գետը Ճէրրահ կոչուեցաւ, որոյ վրան կամուրջ մը շինել տըւած էր:

---

(49) Ալի ամիրապետ թագաւորեց փրկ. 654—661 թուականին:

(50) Մօավիա ամիրապետ թագ. փրկ. 661—681 թուականին:

(51) Ապտիւլ Մէլիք ամիրապետ. թագ. փրկ. 684—705 թուականին:

(52) Ապտուլլահ ամիրապետ թագ. փրկ. 680—684 թուականին:

(53) Այս ապստամբութեան վրայ խօսած է Ղևոնդ պատմագիր, բայց Յօհաննէս կաթողիկոս չխօսիր:

(54) Սիւլէյման ամիրապետ թագ. փրկ. 714—719 թուականին:

(55) Էօմէր Բ ամիրապետ թագ. փրկ. 717—719 թուականին:

(56) Եէզիտ Բ. ամիրապետ թագ. փրկ. 719—723 թուականին:

(57) Այսու խօսք Խոթախրիի աշխարհագրութեան այս նահանգը Համզյան կը կոչէ: Նոյն աշխարհագրութեան մէկ պարսկերէն ձեռագրին ալ Ճէսիմտան կը կոչէ: Հաւանական է որ Լէզկեաց Թանբեճան գաւառն եղած ըլլայ Կասպից ծովուն եզերքը:

(58) Վարդան քաղաքն Արաքսէս (Երասխ) գետին եզերքը շինուած էր Պէյլաքանէն Էրտէպիլ երթալու ճանբուն վրայ, Պէյլաքանէն 7 փարսախ և Էրտէպիլէն 22 փարսախ հեռաւորութեամբ: Այս հաշուով Վարդան քաղաքին տեղը կրնայ ճշդիւ որոշուիլ. այսինքն գրեթէ այն տեղն է, ուր Քիբէրթի աշխարհացոյցն Ալթան կոչուած աւերակները կը նշանակէ: Մովսէս Խորենացիի աշխարհագրութիւնը Փայտակարան գաւառին մէջ Վարդանակերտ քաղաք մը կը յիշէ, որ անշուշտ այս է:

ՓԻԼԻՒԼ ՏԸՀՕ

PILULES DE DEHAUT

Այն անձինք՝ որք Տոքթօր Տըհօյի մաքրողական հատադեղերը կը ճանչեն, պէտք ունեցած առեննին գործածելու չեն վարանիր ։ Վասն զի ոչ անախորժ համ ունի, ոչ ալ կը յոգնեցնէ ուրիշ մաքրողական դեղերու պէս, ընդհակառակն՝ այս հատադեղն ա՛յն ժամանակ միայն լաւ ազդեցութիւն կընէ երբոր աննդարար կերակրոց եւ զօրացուցիչ ըմպելեաց, այն է գինիի, խահուէի, թէյի հետ առնուի։ Ամեն մարդ իրեն յարմար դատած ժամն ու ճաշը կրնայ ընտրել ինքզինք այս դեղով մաքրելու համար։ Մաքրութեան յաջողութիւնը բոլորովին ոչնչանալէ ետեւ՝ ուզողը կրնայ վերստին սկսիլ որչափ անգամ եւ պէտք ըլլայ ։

Այս հատադեղը կը ծախուի 2 1/ եւ 3 ֆրանքնոց տուփերով Փարիզ Տոքթօր Տըհօյի տունը եւ Կ. Պոլիս Տէլլա—Սուտայի, Վէյիցի, Զօպանօղլուի եւ Ծաննիի դեղարանները ։

Ամեն մէկ տուփի հետ պէտք պահանջել նաեւ 72 երեսէ բաղկացեալ փոքրիկ գիրք մը որ ամեն լեզուով հրահանգներ կը պարունակէ ։

Ասոնց հետ կրնայ ուզուիլ նաեւ Տոքթօր Տըհօյի 400 երեսէ բաղկացեալ առձեռագիրքոյկը ։

Այս լրագիրը շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը ։ Բաժանորդագրութեան տեղերն են Կ. Պոլիս Ջինիլի խան վերի յարկը թիւ 15 Մասիսի խմբագրատուն իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց սեննակները ։

ԻԶՄԻՐ. Ստեփան աղա Տէտէեան.

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորէն էֆ. Էսկիճեան.

ՊՐՈՒՍԱ. Ստեփան աղա Թանկէրեան.

ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յովակիմ աղա Ուզունարդեան.

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր աղա Էլմասեան

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.

ՎԱՆ. Կարապետ աղա Նաթանեան.

ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.

ԵԱՇ. Մ. աղա Խաչիկեան.

ՖՈՔՇԱՆ Մկրտիչ աղա Աչճեան.

ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.

ԵՐԶՆԿԱՑ. Թադէոս աղա Բագրատունի։

ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Կարապետ աղա Վարդանեան

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուիլ ուզողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՃԻՆԻԼԻ ԽԱՆ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1874 ՅՈՒՆԻՍ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ 'Ի ՆՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Բոսֆորէն էջնող շոգենաւները

11 15 Ենիմահալլէէն Պէօյիւքտ. Թարապիա, Ենիքէ. Սթէն. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւուտք. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Էչիկթաշ.

11 30 Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ,

11 30 Պէյքօզէն, Բաչապ, Րիֆաթ փաշա մահ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպէյ, Գուզկունճուք։

12 30 Ենիմահալլէէն Մէզարպ, Էօյիւքտ. Թարապիա, Ենիք. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։

12 30 Պէյքօզ, Բաչապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլքէօյ, Էյլէրպէյ, Գուզկունճուք.

1 15 Ր. եւ Ա. Գավաքէն Մէզար. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Էմիրկ Ռ. Հիսար. Արնավ. Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։

1 30 Սրնավ. Պէյլէրպէյ, Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք, Պէշիկթաշ, Գապաթ, Է.

1 45 Պէօյիւքտէրէէն Թարապ. Պէյքօզ, Բաչ. Գանլ. Ա. Հիսար, Վանիք. Չէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկ.

2 Ենիմահալլէէն Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Ենիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթա.

3 15 Մէզարպուրնուէն, Պէօյիւքտ. Թարապիա, Ենիքէօյ, Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթա. Պէշիկ,

3 30 Պէօյիւքտէրէ, Պէյքօզ, Բաչապ. Չուպուքլու, Գանլըճա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ։

4 Ենիմահալլէէն Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապիա, Ենիք. Սթէն. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Օրթաք. Պէշիկ.

5 30 Ենիմահալլէէն Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ։

6 30 Ենիմահալլէէն, Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Ենիքէօյ. Գանլըճա. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Գանտ. Արնավ. Պէյլէրպ. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք, Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար։

7 15 Արնավուտքէօյէն, Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ։

8 Ենիմահալլէն Պէօյիւքէրէ. Թարապիա, Ենիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Օրթաքէօյ. Պէշիքթաշ։

8 45 Պէօյիւքտէրէէն. Պէյքօզ. Բաչապ. Ր. փաշա մահ. Գանլ. Ա. Հիսար. Գանտիլլի Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուկ. Իւսկիւտար։

8 45 Մէզարպուրնուէն Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք, Սթէն. Պօյաճ. Պէպէք, Արնավ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։

10 Ենիմահալլէէն. Մէզարպ. Պէօլիւք. Թարապիա, Ենիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկ. Գապա։

10 30 Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտ. Պէյքօզ, Ր. բաշա մահ. Պօյաճ. Գանտ. Արնավ. Պէյլէրպէյ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։

11 Պէօյիւքտէրէէն Թարապ. Ենիք. Էմիրկէն. Արնավուտ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։

11 Արնավուտքէօյ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ ։

Կամուրջէն ելնող շոգենաւները

12 Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտէրէ Ենիմահալլէ ։

12 30 Գապաթաշ. Իւսկիւտար. Պէշիքթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյ. Արնավուտքէօյ. Գանտիլլի. Ր. Հիսար. Պօյաճըքէօյ, Գանլըճա. Ենիքէօյ. Պէյքօզ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ. Ենիմահալլէ.

1 Պէշիկթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ.

1 15 Իւսկիւտար. Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ. Գանտիլ. Հիսար. Գանլըճ. Րիֆաթ փաշա մահալլէսի Բաչապաղչէ. Պէյքօզ. Պէօյիւքտէրէ.

2 Պէշիկթ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար, Էմիրկէն. Սթէնեա. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Ենիմահալլէ.

2 45 Իւսկիւտար, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ր. բաշա մահ. Բաչապ, Պէյքօզ, Պէօյիւքտ։

3 Գապաթաշ, Պէշիք. Օրթաքէօյ. Արնավուտքէ. Պէպէք Ռ. Հիսար. Էմիրկէն. Ենիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ. Մէզարպ. Ենիմահալլէ ։

4 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Ռ. Հիսար Պօյաճ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմահալլէ.

5 15 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար Էմիրկ. Ենիք. Պէյքօզ. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմահ.

5 45 Գապաթաշ, Իւսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյ Չէնկէլք. Վանիքէօյ Արնավուտքէօյ.

6 30 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Գանտ. Ռ. Հիսար, Էմիրկէն. Ենիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ.

8 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավուտքէօյ, Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիքէօյ. Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Ենիմահալլէ.

9 15 Էշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Ենիքէօյ Թարապ. Պէօյիւքտէրէ ։

9 30 Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչապ. Պէյքօզ, Պէօյիւք. Մէզարպ. Ր. եւ Ա. Գավաք.

10 Գապաթաշ, Պէշիքթաշ, Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ, Արնավ.

10 30 Էյլէրպէյ. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտիլլի. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաչապ. Պէյքօզ. Թարապ. Պէօյիւքտէ.

10 30 Պէշիքթաշ. Օրթաքէօյ. Արնավուտ. Պէպէք. Ռ. Հիսար. Էմիրկ. Սթէն. Ենիք. Թարապիա. Պէօյիւք. Ենիմահալլէ։

11 Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյ. Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ, Ա. Հիսար, Գանլըճա, Բաչապահճէ, Պէյքօզ.

11 Էշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Գուրուչ. Արնավուտքէօյ. Պէպէք. Ռ. Հիսար Էմիրկ. Ենիք. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ ։

11 30 Գապաթաշ. Պէշիքթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէր. Արնավուտքէօյ.

12 Էշիքթաշ, Օրթաքէօյ Արնավուտք.

Խասքէօյի շոգենաւաց երթեւեկութիւնը.

Ժամ	Խասքէօյէն Կամուրջ.	Ժամ	Կամուրջէն Խասքէօյ.
12		12 15	
12 30		12 40	
1		1 10	
1 30		1 40	
1 50		2	
2 25		2 30	
2 50		3 10	
3 20		3 40	
4		4 10	
4 30		4 40	Էշիկթաշ հանդիպելով
5		5 10	
5 30		5 40	
6		6 30	
6 35		7	
7 30		8	
8 15		8 30	
8 40	Պէշիկթաշ հանդիպելով	9	
9 10		9 30	
9 40		10	
10		10 20	
10 30		10 40	
10 40		11	
11 5		11 15	
11 25		11 40	
11 40		11 50	
12		125	

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE INSURANC COMPANY

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԷՆԹԱՅԼ

Լոնտրայի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգ. Լր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ 2,000,000

Վճարեալ դրամագլուխ 250,000

Պահեստի դրամ հրդե-

հի ճիւղին գոյացեալ 596,000—846,000

1872ին հրդեհի զուտ հասոյթը 794,000

NORTHERN ASSURANCE COMPANY

ՆՈՐԹՀԸՐՆ

Լոնտրայի և Էպըրտինի ապահովութեան ընկերութիւն Անգ. Լր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ 2,000,000

Վճարեալ դրամագլուխ 100,000

Պահեստի դրամ հրդե-

հի ճիւղին գոյացեալ 230,000—330,000

Զուտ հասոյթ 1872ի 270,000

Ստորագրեալք՝ իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն որ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն՝ ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն ընդունողներու ինքզինք ներկայացունել ։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ ինչպէս Բերայի Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները գիւղերը և գաւառները ։

Գիներուն և աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել Միացեալ ընկերութեանցս գրասենեակը Ղալաթիոյ Բէրշէմպէ բազարի մօտ Կլավանի խան թիւ 5 ։

Լիազօր գործակատարք

Վ. Ռ. ՍՈՒԱՆ ԱՏՐԻԱՆ Մ. ՔԻՒՆ

LLOYD SUISSE

ԼՈՅՏ ՍԻՒԻՍ

Ապահովութեան ընկերութիւն ցամաքի ծովու և գետի վրայ ապրանք փոխադրելու վտանգաց դէմ.

Ի ՎԻՆԹԷՐԹԻՒՐ

Կապահովէ վաճառք, դրամ եւ այլն, ծովու եւ գետի վրայ Եւրոպական Հելլենական եւ Օսմանեան շոգենաւներով եւ առագաստանաւերով եւ ցամաքի վրայ ալ երկաթուղիներով փոխադրելու վտանգաց դէմ, ինչպէս նաեւ բոսթայով ամեն կողմ ղրկուած լեցուն նամակներ եւ ծրարներ ։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեան համար պէտք է դիմել առ.

Ընդհանուր Գործակալ — Գործակալ

ՀԷՐՄԱՆ ՀԷԼՊԻՆԿ — ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ՔԷՔՄԷՋ

Ի Ղալաթիա — Պահճէ գաբու

ԼԱ ԺԻՐՕՆՏ

ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵՀԻ, ԿԱՐԿՈՒՏԻ ԵՒ ԱՆԱՍՆՈՑ ԿՈՏՈՐԱԾԻ ԴԷՄ

Կապահովէ, տուներ, կարասիներ, վաճառանոցներ, վաճառքներ եւ այլն եւայլն, մինչեւ անգամ վայտէ շէնքեր հրդեհի դէմ, եւ անասնոց կոտորածի դէմ, չափաւոր գնով եւ շահաւէտ պայմաններով թէ՛ Կ. Պոլսոյ եւ թէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։ Վնաս մը պատահած ժամանակ, ստորագրեալն անմիջապէս կը կատարէ ճշդիւ եւ ուղղութեամբ բոլոր յանձն առած պայմանները ։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեան համար պէտք է դիմել առ

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ համար

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ՔԷՔՄԷՋ Ի ՊԱՀՃԷ ԳԱՊՈՒ